

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

В. І. Саюк

КУРСОВА РОБОТА

Методичні рекомендації

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої
освіти
галузі знань А Освіта

Київ 2026

УДК 37.011.
С 22

*Схвалено на засіданні кафедри педагогіки
(протокол № 10 від 03 червня 2026 р.)*

Рецензенти:

Бурлаєнко Т. І. – завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту, кандидат педагогічних наук, доцент Навчально-наукового інституту менеджменту ДЗВО «Університет менеджменту освіти»;

Зазимко Н. М. – доцент кафедри педагогіки УДУ імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент

Саюк В. І. Курсова робота: методичні рекомендації для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта. 2026. 40 с.

Методичні рекомендації містять вимоги і правила до написання курсових робіт. У рекомендаціях подано загальну характеристику поняттю «курсова робота», розкрито етапи її виконання, описано та наведено приклади її оформлення, охарактеризовано процедуру захисту й оцінювання курсових робіт.

© Саюк В. І., 2026

© Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
1.1. Курсова робота: поняття і зміст	5
1.2. Етапи виконання курсової роботи	6
1.3. Методи наукових досліджень	12
РОЗДІЛ 2. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	19
2.1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи	19
2.2. Титульна сторінка	20
2.3. Зміст	22
2.4. Вступ	23
2.5. Основна частина роботи	25
2.6. Висновки	26
2.7. Цитування на використані джерела	26
2.8. Таблиці	27
2.9. Ілюстрації	29
2.10. Список використаних джерел	30
.	
2.11. Додатки	37
.	
РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ	38
3.1. Підготовлення до захисту курсової роботи.	38
3.2. Оцінювання курсової роботи	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	40

ВСТУП

Важливою складовою у підготовці здобувачів закладів вищої освіти (здобувачів) є науково-дослідницька діяльність. Вона формує у них здатність до самостійного наукового пошуку, поглиблення теоретичних знань із фахової підготовки; формування навичок роботи з джерелами наукової інформації; оволодіння методикою наукового дослідження; розвитку логічного мислення; формулювання самостійних висновків на основі одержаних фактів; набуття досвіду публічних виступів і презентації здобутих результатів.

Першим і важливим кроком у науково-дослідницькій діяльності здобувачів освіти у закладі вищої освіти є виконання курсової роботи. Курсова робота є різновидом самостійної наукової роботи здобувача, що дозволяє визначити теоретичний рівень їх фахової підготовки за спеціальністю і здатність на практиці продемонструвати професійні здібності та навички майбутнього фахівця.

Дослідження, яке проводиться здобувачами освіти у межах виконання курсової роботи, повинно бути інноваційним, мати науково-практичне спрямування, враховувати сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід, містити конкретні пропозиції розв'язання окресленої наукової проблеми.

Виконання курсової роботи допомагає здобувачам вищої освіти активно включатися у науково-дослідницьку діяльність, брати участь у написанні наукових статей і виступах на науково-практичних конференціях і підготовці кваліфікаційних (магістерських) робіт.

Для успішного виконання курсової роботи здобувачам вищої освіти необхідно знати основні вимоги до її написання, оформлення та захисту. Для цього і призначені методичні рекомендації.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1.1. Курсова робота: поняття і зміст

Курсова робота – це вид творчої індивідуальної роботи здобувачів, який передбачає самостійне дослідження наукової проблеми за визначеним напрямом із фахової підготовки. У «Положенні про організацію освітнього процесу в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» зазначено, що курсова робота – це «завершена тематична творча самостійна робота (дослідження) здобувачів наукового спрямування, що не пов'язана з процесом проєктування. Курсовий проєкт – завершена тематична творча самостійна робота 13 (дослідження) здобувачів наукового спрямування, що передбачає вирішення практичних задач, які можуть знайти виробниче застосування.» [3, с. 13-14].

Курсова робота, як правило, виконується за профільною дисципліною відповідного курсу навчання, яка зазначена у навчальному плані підготовки здобувачів за обраною спеціальністю. Кількість курсових робіт залежить від терміну навчання здобувачів і напряму їхньої підготовки. Як правило, курсова робота планується раз на рік.

Мета виконання курсової роботи – поглиблення теоретичних знань студентів із фахової підготовки, формування навичок та умінь «самостійної роботи з науковими джерелами, оволодіння ними методикою досліджень, набуття компетентностей щодо визначення й аналізу наукової та практичної проблематики з певної галузі знань, узагальнення опрацьованого матеріалу, обґрунтовування своїх гіпотез та висновків, вміння розробляти й формулювати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення процесів, досліджених в роботі [[3, с. 13].

Тематика курсових робіт розробляється викладачами випускової кафедри за профільними освітніми компонентами та щорічно оновлюється. Орієнтовний перелік тем курсових робіт затверджується на засіданні кафедри на початку

навчального року та пропонується для вибору здобувачам. Здобувачі самостійно обирають тему курсової роботи відповідно до власних наукових і професійних інтересів. У випадку, якщо здобувач у вказаний термін не обрав тему курсової роботи, то кафедра визначає її самостійно і повідомляє його про визначену тему курсової роботи.

Виконання курсової роботи спрямоване на систематизацію знань здобувач із профільних дисциплін, здатність майбутнього фахівця самостійно осмислювати проблему, розвиток логіки наукового мислення, набуття вмінь використання методів наукових досліджень і навичок узагальнення одержаних результатів, формулювання висновків та визначення перспективних напрямів подальших наукових розвідок.

Успішне виконання курсової роботи залежить від дотримання вимог до написання такого виду наукової роботи, викладення змісту досліджуваної проблеми, стилю написання, оформлення та захист. Важливе значення у виконанні курсової роботи має партнерська взаємодія здобувача і наукового керівника. Неухильне дотримання зазначених умов сприятиме якісному і вчасному виконанню курсової роботи.

Складовими компонентами курсової роботи є:

- титульна сторінка;
- зміст роботи;
- вступ;
- основна частина (розділи і підрозділи);
- висновки до розділів і загальні висновки;
- список використаних джерел;
- додатки.

Обсяг основного тексту курсової роботи має складати 25-30 сторінок (без списку використаних джерел і додатків).

1.2. Етапи виконання курсової роботи

Процес виконання курсової роботи включає декілька етапів:

- *підготовчий;*
- *основний;*
- *заключний.*

Розглянемо їх більш детально.

Підготовчий етап виконання курсової роботи

На цьому етапі здійснюється вибір теми курсової роботи, погодження її з науковим керівником, написання обґрунтування та затвердження на засіданні випускової кафедри.

Тему курсової роботи здобувачі обирають самостійно із запропонованого переліку, який надає кафедра, з урахуванням його наукового інтересу, актуальності теми, здібностей до виконання та керуючись порадами наукового керівника. Теми, які пропонуються кафедрою, є орієнтовними, тому вони можуть бути більш конкретизованими або більш розширеними, а також уточненими з урахуванням побажань здобувача або пропозицій наукового керівника. Тему курсової роботи потрібно формулювати так, щоб вона містила наукову проблему.

На підготовчому етапі здобувачу необхідно виконати такі завдання:

1. Підібрати наукові джерела інформації для вивчення проблеми дослідження, що складає тему курсової роботи.
2. Обґрунтувати науковий апарат дослідження.
3. Скласти план курсової роботи.

Будь яке наукове дослідження розпочинається з пошуку наявної інформації з напряму або проблеми наукового пошуку. На підготовчому етапі виконання курсової роботи здобувачі мають розпочати з *пошуку наукової інформації за обраним напрямом дослідження*. До наукових джерел інформації ми відносимо такі, що мають результати теоретичних і науково-експериментальних досліджень, зокрема, монографії, автореферати і дисертаційні дослідження, збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій тощо.

Варто звернути увагу і на те, що наукова інформація буває двох видів: первинною і вторинною. До первинних джерел наукової інформації відносять наукові статті, монографії, наукові звіти, нормативні й законодавчі документи,

науково-технічні звіти тощо. До вторинних джерел інформації відносяться бібліографічні покажчики, які допомагають у знаходженні первинної інформації.

Сьогодні, у століття розвитку інформаційних технологій, щодня видаються безліч наукових книг і журналів, які можна знайти як у наукових бібліотеках, так і в мережі інтернет. Багато джерел інформації міститься у електронному вигляді на сайтах наукових бібліотек, закладів освіти, наукових установ, Міністерства освіти і науки України.

Для вибору джерел інформації до курсової роботи здобувачам спочатку варто ознайомитися з каталогами наукових бібліотек і скласти перелік наявних джерел інформації. Зробити анотацію до обраних джерел для подальшої її систематизації й аналізу. Вибираючи наукові джерела за напрямом дослідження необхідно визначити ступінь вивчення обраної теми курсової роботи та звернути увагу на результати дослідження, які опубліковані за останні п'ять років.

Наступним важливим кроком у підготовленні курсової роботи є обґрунтування *наукового апарату дослідження*. Поняття «науковий апарат дослідження» – це провідні орієнтири у визначенні спрямованості, логіки й умов підготовки і проведення дослідження. Він включає проблему, об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання, методи, новизну і практичне значення дослідження.

Наукова проблема у дослідженні розглядається як певна сукупність нових теоретичних і практичних питань, які вступають у суперечність існуючим знанням і потребують розв'язання за допомогою наукового пошуку. Наукові проблеми у педагогіці виникають у зв'язку з соціально-економічним розвитком суспільства, винайденням і впровадженням в освітній процес нових технологій і засобів навчання, освітніх реформ, глобалізацією світових систем освіти й освітньою мобільністю населення.

Об'єктом дослідження є «педагогічний простір, та область, в рамках якої і знаходиться те, що вивчатиметься» [1, с. 59].

У науково-педагогічних дослідженнях об'єктом можуть бути процеси (навчання, виховання, розвитку), системи (освіти, виховання, управління), діяльність (педагогічна, освітня, дозвіллева, управлінська, методична тощо).

Предмет дослідження – це «та сторона, той аспект, та точка зору, з якої дослідник пізнає цілісний об'єкт, виділяючи при цьому головні, найбільш істотні (з точки зору дослідника) ознаки об'єкта» [1, с. 60].

Об'єкт і предмет у науковому дослідженні розглядаються як співвідношення загального і часткового. Саме в об'єкті виділяють ту його частину, що потребує наукового пошуку, є мало досліджуваною або викликає суперечність у науці та складає предмет дослідження. Тобто, предметом дослідження виступає конкретна проблема, яка розглядається у межах об'єкту.

Мета дослідження відображає запланований результат, якого хоче досягти дослідник, для вирішення виокремленої теоретичної чи прикладної проблеми.

Наприклад, тема курсової роботи «Організація методичної роботи з вихователями у закладах дошкільної освіти». Відповідно,

об'єктом наукового пошуку є «методична робота з вихователями закладів дошкільної освіти»;

предмет дослідження до заданої теми складуть «педагогічні умови організації методичної роботи з вихователями у закладах дошкільної освіти».

метою курсової роботи є «дослідження організації методичної роботи з вихователями у закладах дошкільної освіти та обґрунтування педагогічних умов щодо підвищення її якості».

Гіпотеза – це науково обґрунтоване припущення, яке висувається дослідником, для пояснення якогось процесу, перевірки його на дійсність або хибність. Формулюється гіпотеза таким чином, щоб можна було її перевірити експериментальним шляхом.

Для того, щоб реалізувати мету дослідження, необхідно визначити завдання, як конкретні результати, яких необхідно досягти здобувачу, виконуючи їх. Тобто, *завдання курсової роботи* – це чітко означені теоретичні та практичні задачі, які необхідно розв'язати для досягнення мети дослідження. У курсовій роботі може

бути визначено 3 або 4 головних завдання. Їх потрібно формулювати так, щоб вони відображали зміст розділів і підрозділів курсової роботи. Крім того, визначаючи завдання дослідження варто враховувати послідовний і логічний зв'язок між ними.

Для формулювання завдань курсової роботи, як правило, використовують такі дієслова: *простежити, здійснити, вивчити, порівняти, розкрити, з'ясувати, встановити, дослідити, уточнити, перевірити, обґрунтувати, оцінити, окреслити тощо.*

Наприклад, завдання дослідження можуть бути сформульовані таким чином:

- *простежити* еволюцію розвитку методичної роботи у закладі освіти;
- *порівняти* теоретичні підходи до обґрунтування поняття;
- *вивчити* зміст методичної роботи у закладі освіти;
- *дослідити* на практиці стан організації методичної роботи з вихователями;
- *обґрунтувати* педагогічні умови організації методичної роботи у закладі освіти тощо.

Методи необхідні для проведення наукового дослідження. Вони включають власне методи дослідження (анкети, тести, опитувальники тощо), методи оброблення результатів дослідження (наприклад, після анкетування) і методи інтерпретації результатів дослідження.

Наукова новизна – це обґрунтовані дослідником теоретичні положення, концепції, моделі тощо, які раніше не були відомі і не зафіксовані у педагогічній науці.

Практичне значення наукового дослідження полягає у розробленні і впровадженні у практику нових правил, рекомендацій, методів тощо.

Після визначення наукового апарату курсової роботи та аналізу інформаційних джерел можна переходити до розроблення її плану.

План курсової роботи повинен підкреслювати її дослідницьку спрямованість і відповідати поставленим завданням. Розроблення плану дозволить здобувачу структурувати курсову роботу для послідовного розкриття її змісту. План курсової роботи може бути простим і складним.

Простий план складається зі вступу, 3-4-х ключових взаємопов'язаних параграфів, які розкривають суть досліджуваної проблеми, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Складний план складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Як правило, здобувачі використовують складний план для написання курсової роботи.

Розроблений студентом план курсової роботи має бути обговореним і погодженим із науковим керівником. Після цього здобувач приступає до наступного етапу виконання курсової роботи.

Основний етап курсової роботи

На основному етапі здобувач безпосередньо працює над виконанням курсової роботи відповідно до поставлених завдань і розробленого плану.

На цьому етапі робота здобувач включає *теоретичну* і *практичну* частини наукового дослідження.

Робота здобувач над *теоретичною частиною курсової роботи* передбачає розкриття змісту об'єкта, виокремлення проблеми дослідження й обґрунтування предмету дослідження.

Практична частина курсової роботи передбачає проведення педагогічного експерименту для визначення стану досліджуваної проблеми та перевірку обґрунтованих теоретичних положень на практиці.

Розкриття теоретичних положень і результатів практичного дослідження відбувається шляхом опису у розділах курсової роботи.

У *першому розділі курсової роботи* висвітлюються такі питання:

- історичні періоди вивчення і розроблення наукової проблеми;
- теоретичні аспекти досліджуваної проблеми;
- змістові основи діяльності;
- організаційні основи діяльності;
- сучасні підходи до розв'язання окресленої проблеми тощо.

Невід'ємною частиною теоретичного дослідження у першому розділі є:

- аналіз й узагальнення інформації з наукових джерел, нормативних і законодавчих документів, визначення головних понять та розкриття їхнього змісту;
- встановлення проблеми дослідження та обґрунтування теоретичних основ для її розв'язання.

У другому розділі курсової роботи розкривається предмет дослідження. Для цього здійснюється обґрунтування теоретичних положень із розв'язання окресленої проблеми відповідно до предмета і мети дослідження; розробляється методика експериментального дослідження; проводиться педагогічний експеримент із перевірки запропонованих теоретичних положень.

У другому розділі розкриваються такі питання:

- стан досліджуваної проблеми на практиці;
- обґрунтування педагогічних умов розвитку ...;
- експериментальне дослідження ефективності запропонованих педагогічних умов.

Виконуючи курсову роботу, здобувач повинен систематично зіставляти цілі і завдання, які визначені у роботі, з одержаними результатами теоретичного аналізу та практичного дослідження. Після кожного розділу необхідно робити висновки про результати наукового пошуку, а наприкінці зробити загальний висновок щодо результатів виконання поставлених завдань і досягнення мети дослідження.

Заключний етап курсової роботи

На заключному етапі виконання курсової роботи здобувачу необхідно узагальнити матеріали наукового дослідження, правильно оформити та подати науковому керівнику для перевірки.

Науковий керівник має перевірити курсову роботу, надати рекомендації щодо внесення правок і передати студенту для її доопрацювання. Знову перевіряє та рекомендує до захисту.

1.3. Методи наукових досліджень

Наукове дослідження, як форма процесу пізнання, здійснюється за допомогою наукових методів і засобів. «Метод (грецьке *methodos* – шлях, спосіб дослідження, викладу) – система правил і прийомів вивчення явищ і закономірностей природи,

суспільства, мислення; планомірний шлях, спосіб досягнення певних результатів, мети у науковому пізнанні і практичній діяльності; взагалі прийом, спосіб або способи дії.

Метод наукового дослідження – це спосіб пізнання об'єктивної дійсності.

Спосіб – це певна послідовність дій, прийомів, операцій» [2, с. 65].

Методи у науковому дослідженні дають можливість відповісти на запитання: «Як пізнавати?». За допомогою методів дослідник здобуває інформацію про проблему і предмет дослідження, аналізує її, опрацьовує отримані дані та робить висновки про результати наукового пошуку. Чим більший арсенал наукових методів використовує дослідник, тим більш якісні результати він одержує. Саме завдяки використанню методів наукового дослідження досліднику вдається розв'язати поставлені завдання та досягти поставленої мети наукового пошуку.

Наукове дослідження, як правило, здійснюється на двох рівнях: теоретичному (синтез знань у формі наукової теорії) й емпіричному (накопичення фактів). Тому для кожного рівня дослідження використовують відповідні наукові методи: **загальні і спеціальні**. Розглянемо їх детальніше.

Загальні методи наукових досліджень. В основі зазначених методів лежать філософські загальнонаукові принципи пізнання дійсності. Вони поділяються на **загальнологічні, теоретичні й емпіричні**.

До **загальнологічних методів** наукових досліджень відносяться *абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія*. Вони, як правило, використовуються на теоретичному рівні наукового пошуку, однак, у деяких випадках їх використовують і на емпіричному рівні.

Абстрагування – метод наукового дослідження, який допомагає досліднику уявно виокремити найбільш важливі і суттєві ознаки предмету, явища, процесу, який він досліджує. Зазначений метод допомагає науковцю відкинути несуттєві властивості або зв'язки об'єкта та зосередитися на головному, що складає предмет дослідження.

Аналіз – метод, який дозволяє здійснити поділ об'єкта на складові частини (сторони, ознаки, властивості або відносини) для їх всебічного вивчення. Аналіз, як

логічна операція, є першим етапом наукового дослідження, коли дослідник переходить від загального опису предмету до визначення його структури, складу, властивостей, зв'язків.

Синтез, як науковий метод, спрямований на поєднання абстрагованих сторін предмета, частин об'єкту дослідження і відображення його, як конкретної цілісності. Метод синтезу дозволяє розкрити те істотне загальне, що зв'язує частини предмета в єдине ціле. Результатом синтезу є абсолютно нове утворення, властивості якого є не лише зовнішнім поєднанням властивостей компонентів, але також і результатом їх внутрішньої взаємодії та взаємозв'язку.

Індукція – метод пізнання від часткового до загального на підставі міркування, в якому загальний висновок будується на основі часткових суджень. Цей метод часто застосовують для перевірки гіпотез (припущень). Індуктивні умовиводи дають лише вірогідні знання, тому що вони ґрунтуються на емпіричних спостереженнях об'єктів. У реальному пізнанні індукція завжди виступає у поєднанні з дедукцією.

Дедукція – це метод, завдяки якому відбувається виведення одиничного, часткового із якого-небудь загального положення. Пізнання здійснюється від загальних тверджень до тверджень про окремі предмети або явища. Даний метод часто використовують при формулюванні певних тверджень, або вірогідних висновків на основі вихідних положень.

Аналогія – це метод отримання знань про предмети і явища на підставі того, що вони мають подібність з іншими. Суттєвою особливістю цього методу пізнання вважають конструювання висновків про можливу подібність предметів на підставі їх подібності за іншими ознаками. Аналогія важлива при висуванні припущень та отриманні нового знання [2].

Теоретичні методи наукових досліджень. Теоретичне дослідження ґрунтується на використанні абстрактних уявлень, ідей, положень, концепцій, які мають безпосереднє відношення до процесу практичного пізнання. Теоретичне пізнання передбачає використання таких методів дослідження як *аксіоматичний*,

гіпотетичний, формалізацію, узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного, історичний і системний підходи тощо. Розглянемо їх детальніше.

Аксіоматичний метод використовується для побудови наукової теорії, за якого деякі твердження (аксіоми, постулати) приймаються без доведення, а всі інші знання виводяться із них відповідно до певних логічних правил.

Гіпотетичний метод ґрунтується на висуненні наукової гіпотези, тобто припущенні про причину, яка зумовлює певний наслідок, або існування деякого явища або предмету. За допомогою даного методу роблять висновки з гіпотез, які перевіряються за допомогою фактів.

Формалізація – це метод, який дозволяє відобразити явища або предмети у знаковій формі (спеціальних знаків, символів, формул чи формалізованих мов). Символіка формалізованих мов додає стислості викладу результатів наукового пошуку, чітко фіксує конкретні значення досліджуваних ознак, властивостей чи відношень і не допускає їх двозначних тлумачень.

Узагальнення – це метод наукового пізнання, за допомогою якого фіксуються загальні ознаки та властивості певного процесу, об'єктів та здійснюється перехід від одиничного до особливого й загального, від менш загального до більш загального. Одержання узагальненого знання означає більш глибоке відображення дійсності, проникнення в її суть.

Сходження від абстрактного до конкретного як метод наукового пізнання полягає в тому, що дослідник спочатку знаходить головний зв'язок предмета (явища), що вивчається, а потім відстежує, як він змінюється за різних умов, відкриває нові зв'язки і таким чином відображає всю повноту його суті.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності для виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей.

Системний підхід – полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), дослідженні їх як єдиного цілого з узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин. Для цього кожний елемент системи вивчається у зв'язку та взаємодії з іншими елементами, з'ясовується вплив властивостей окремих частин

системи на її поведінку загалом, встановлюються емерджентні властивості системи та визначається оптимальний режим її функціонування [2].

До *методів емпіричного дослідження* відносяться *спостереження, бесіда, анкетування, вимірювання, порівняння, експеримент і моделювання*. Особливістю зазначених методів є пізнання об'єктів, їх зв'язків і відношень завдяки безпосередньому з'ясуванню їх параметрів.

Спостереження – це метод, який ґрунтується на безпосередньому сприйнятті процесів, явищ, об'єктів за допомогою органів чуття без втручання дослідника. Спостереження дає знання про зовнішні аспекти і властивості об'єкта. Результатами спостереження є опис предметів і явищ, а також схеми, таблиці, графіки, рисунки, діаграми тощо.

Метод бесіди є джерелом і способом пізнання педагогічного явища через безпосереднє спілкування з особами, які дослідник вивчає у природних умовах. Для проведення бесіди досліднику необхідно продумати її зміст, визначити основні й додаткові запитання, створити сприятливу атмосферу для спілкування, врахувати індивідуальні особливості співбесідника тощо.

Анкетування, як метод дослідження, дає можливість підвищити об'єктивність інформації про педагогічні факти, явища, процеси, їх типовість, оскільки передбачає отримання інформації від великої кількості опитаних.

За характером анкети поділяють на: відкриті – передбачають довільну відповідь на поставлене запитання; закриті – до поставлених запитань пропонуються варіанти готових відповідей на вибір опитуваного; напіввідкриті – крім вибраної з готових відповіді, можна висловити й власну думку; полярні – потребують вибору однієї з полярних відповідей типу «так» чи «ні», «добре» чи «погано» тощо.

Вимірювання – це метод визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру. Вимірювання передбачає наявність таких основних елементів: об'єкт вимірювання, еталон, вимірювальні прилади, метод вимірювання.

Цінність вимірювання в тому, що воно дає точну, кількісно визначену інформацію про навколишній світ.

Порівняння – це метод встановлення подібності або відмінностей предметів і явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам. Для того, щоб порівняння було результативним необхідно дотримуватися певних вимог: по перше, порівнювати слід ті явища, між якими можлива деяка об'єктивна спільність; по друге, порівняння має здійснюватися за найбільш важливими, істотними (у плані конкретного завдання) ознаками.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, завдяки якому дослідник активно й цілеспрямовано впливає на нього, створюючи штучні умови або використовуючи природні умови, необхідні для виявлення відповідної властивості. У процесі експерименту можна вивчати явище «у чистому вигляді», звільнившись від побічних факторів, які затінюють основний процес. Крім того, в експериментальних умовах можна дослідити властивості об'єктів. Позитивним у використанні цього методу є і те, що в експерименті можна проводити досліді стільки разів, скільки необхідно досліднику.

Залежно від мети дослідження розрізняють такі види експерименту: констатувальний – вивчаються наявні педагогічні явища; уточнювальний – перевіряється гіпотеза, створена у процесі усвідомлення проблеми; формувальний – конструюються і перевіряються нові педагогічні явища.

Педагогічний експеримент є комплексним, оскільки передбачає поєднання методів спостереження, бесіди, анкетування, створення спеціальних ситуацій тощо на всіх етапах кожного з видів експерименту.

Моделювання – це метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи. Моделювання є методом опосередкованого пізнання, вивчення оригіналу об'єкта, шляхом штучно створеного й досліджуваного його аналога (моделі). Модель дає можливість адекватно відобразити оригінал з тих боків, які цікавлять дослідника [2].

Спеціальні методи наукових досліджень, як правило, розробляються в одній із галузей наукового знання. Наприклад, до спеціальних методів наукових досліджень відносять соціологічні методи. Вони ґрунтуються на використанні методів соціології для вивчення соціальних явищ. Однак згодом вони знайшли широке використання в дослідженнях інших наук. Для об'єктивного проведення наукового дослідження необхідно звертатись до відповідних напрямків окремих наук (соціології, математики, статистики, психології, кібернетики тощо) та використовувати їх методи досліджень.

РОЗДІЛ 2. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Загальні вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота пишеться здобувачем державною (українською) мовою та подається на кафедру у друкованому варіанті. Друкована курсова робота має бути переплетена у м'яку палітурку або файлову папку.

Обсяг основного тексту курсової роботи має складати 25-30 сторінок (без списку використаних джерел і додатків).

Друк тексту курсової роботи виконується за допомогою принтера з одного боку аркуша білого кольору формату А4 (210 x 297 мм) чорним кольором. Щільність друку тексту має бути всюди однакова, без відривів абзаців.

Параметри сторінки: верхнє, нижнє і ліве поле – по 20 мм, праве поле – 15 мм.

Шрифт Times New Roman, 14 кегль, міжрядковий інтервал – 1,5 рядка.

Параметри відступу й інтервалів:

вирівнювання – по ширині;

рівень – основний текст;

відступи: зліва – 0 см, справа – 0 см, перший рядок – 1 см;

інтервал: перед – 0 пт, після – 0 пт.

Першою сторінкою є титульний аркуш, який підлягає загальній нумерації сторінок роботи. Номер сторінки на титульному аркуші не ставиться. На наступних сторінках номер проставляється у верхньому правому куті сторінки без крапки в кінці. Список використаних джерел і додатки також підлягають загальній нумерації сторінок курсової роботи.

Друкарські помилки, описки або графічні неточності, які виявилися у роботі, можна виправити підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою та нанесенням на тому ж місці або між рядками виправленого тексту друкарськими літерами чорного кольору, наближено до щільності основного тексту. Допускається не більше двох виправлень на одній сторінці.

Оформлення заголовків структурних частин роботи починають з нової сторінки і пишуть великими літерами.

Приклад, ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ.

Назви структурних частин курсової роботи і підрозділів друкують напівжирним курсивом по центру рядка без крапки в кінці. Відстань між заголовком і текстом має бути не менше двох рядків. Не варто розміщувати заголовок підрозділу у нижній частині сторінки, якщо текст підрозділу буде вміщено на наступній.

2.2. Титульна сторінка

Титульна сторінка – це заголовний аркуш курсової роботи, на якому зазначаються:

- назва закладу освіти та його підпорядкування;
- факультет і кафедра, як структурні підрозділи, в яких виконувалася робота;
- тема курсової роботи, її виконавець і науковий керівник;
- місто і рік виконання роботи.

Номер на титульній сторінці не ставиться. Однак, до загальної нумерації сторінок вона входить.

Зразок оформлення титульної сторінки вміщено на сторінці 21.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Педагогічний факультет

Кафедра педагогіки

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

«ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ШКОЛІ»

Здобувача вищої освіти

1 курсу 1-3У групи

спеціальності А 4 Середня освіта

Освітньої програми «Середня освіта
(Захист України)»

Постернак О. В.

Науковий керівник:

кандидат

педагогічних наук, доцент

Столяренко В. А.

Київ - 2026

2.3. Зміст

Зміст – це перелік розділів і підрозділів (частин) курсової роботи. Він дає можливість ознайомитися з логікою розкриття наукової проблеми.

Зміст розташовують після титульної сторінки. Назва змісту, розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки пишуться великими літерами і напівжирним курсивом.

Вступ, висновки, список використаних джерел і додатки не нумеруються і в розділі не включають. Сторінка змісту має порядковий номер «2».

Зразок написання змісту.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. МЕТОДИЧНА РОБОТА У ШКОЛІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА.....	6
1.1. Роль методичної роботи у розвитку професіоналізму вчителів.....	6
1.2. Зміст методичної роботи у школі.....	11
1.3. Форми методичної роботи у школі.....	15
Висновки до першого розділу.....	18
РОЗДІЛ II. ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ШКОЛІ.....	19
2.1. Критерії оцінювання організації методичної роботи у школі.....	19
2.2. Стан організації методичної роботи у школі.....	22
Висновки до другого розділу.....	25
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТКИ.....	30

2.4. Вступ

У вступі до курсової роботи робиться акцент на описі актуальності проблеми, науковому апарату дослідження, значенню одержаних результатів і структурі роботи.

Обсяг вступу для курсової роботи має складати 2-3 сторінки. Загальними структурними компонентами вступу є такі:

Актуальність дослідження. Це обґрунтування у теоретичному і практичному плані наукової проблеми курсової роботи, яку необхідно дослідити. Варто пояснити, чому виникла потреба саме такого дослідження, наскільки це важливо для теоретичного знання і педагогічної практики.

Для того, щоб чітко визначити актуальність проблеми дослідження, варто поставити запитання «Для чого зараз потрібно вивчати дану проблему?». Описуючи актуальність дослідження, необхідно звернути увагу на розробленість окресленої проблеми у науковій літературі, вказати нормативні документи у яких піднімається ця проблема або відсутність її як такої, зазначити вчених, які досліджували цю проблему або окремі її питання. Доцільно також вказати результати дослідження цієї проблеми на практиці, чи існує вона, чи ні.

Опис актуальності дослідження можна розпочинати такими фразами:

- «актуальність теми дослідження полягає у тому, що...»;
- «досліджувана проблема актуальна тим, що...».

Мета дослідження – це запланований результат, якого хоче досягти дослідник, для вирішення виокремленої теоретичної чи прикладної проблеми.

Завдання дослідження розкривають етапи наукового дослідження і конкретні результати, яких планують досягти на кожному з них. У курсовій роботі раціональним є визначення 3-4 завдань.

Об'єктом дослідження визначається область наукового пошуку у визначеній проблемі.

Предмет дослідження – це конкретна проблема, яка розглядається у межах об'єкту.

Методи дослідження, які були використані дослідником у процесі наукового пошуку. Коротко зазначити, які конкретні методи були використані і для чого.

Наприклад. У науковому дослідженні були використані такі методи: загальнологічні (абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія); теоретичні (узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного, історичний і системний підхід); емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування, вимірювання, порівняння, експеримент і моделювання).

Наукове значення результатів дослідження. Зазначити, що нового у теоретичному аспекті було привнесено студентом для розв'язання поставленої проблеми. Для цього використовують такі вирази: *«на відміну від існуючих концепцій, було розроблено ...»*, *«доповнено теоретичні положення про ...»*, *«уточнено поняття ...»*.

Практичне значення одержаних результатів. Описати застосування результатів наукового пошуку на практиці. Варто зазначити, яких результатів ви досягли на практиці від упровадження практичних (методичних) матеріалів. Це можуть бути методичні рекомендації, методика дослідження, інструкції, сценарії проведення методичних заходів, програми конкурсів тощо.

Апробація результатів дослідження. Це оприлюднення результатів дослідження, які вміщені у курсовій роботі, під час доповідей (виступів) на науково-практичних конференціях, семінарах, форумах; публікація наукових статей або тез. Потрібно зазначити назву наукового заходу, назву доповіді (публікації), дату і місце проведення.

Наприклад. Результати наукового дослідження висвітлені на міжнародній науково-практичній конференції «Українська освіта: аксіологія європейського вибору» з темою виступу «Планування дозвілєвої роботи з сім'ями у центрах дозвілля» (11 травня 2026 р., м. Київ, Україна).

Структура курсової роботи. Вказується із яких структурних компонентів складається робота, зазначається кількість використаних джерел і додатків.

Наприклад. Курсова робота складається із двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків і додатків. Загальний обсяг роботи складає 38 стор., основного тексту – 30 стор.

2.5. Основна частина роботи

В основній частині курсової роботи послідовно викладається зміст проведеного дослідження згідно визначеної мети і завдань дослідження. Основна частина курсової роботи складається із розділів і підрозділів.

У *першому розділі* розкриваються теоретичні основи проблеми дослідження, описується об'єкт й обґрунтовується предмет дослідження. У цьому розділі важливо здійснити аналіз літературних джерел із наукової проблеми, розглянути історію її дослідження, розкрити теоретичні підходи досліджуваного питання, охарактеризувати особливості об'єкту. Важливо також визначитися із головними поняттями і положеннями, які складуть підґрунтя для подальшого наукового пошуку.

Обов'язково у цьому розділі потрібно використати нормативно-правові документи, у яких піднімається питання про досліджувану проблему. *Наприклад*, «Закон України про освіту», Концепція «Нова українська школа», «Положення про...» тощо.

У *другому розділі*, як правило, викладаються результати практично-аналітичного характеру. Це може бути опис організації та проведення педагогічного експерименту. Основними методами дослідження у цьому розділі є емпіричні. Результати дослідження доцільно викладати у вигляді таблиць і діаграм.

Результати дослідження не можуть бути подані тільки у вигляді цифрових даних чи рисунків, а містити аналітичну інтерпретацію та власну думку студента про одержані результати і предмет дослідження.

У цьому розділі можуть міститися і конкретні рекомендації чи пропозиції щодо підвищення результатів «організації діяльності закладу...», «проведення заходів ...» тощо.

2.6. Висновки

Обов'язковою частиною у курсовій роботі є висновки. Висновки пишуться до кожного розділу і загальні висновки до курсової роботи.

У висновках до розділів дається стислий виклад одержаних результатів дослідження, наводяться авторські визначення термінів або понять, характерні ознаки досліджуваного об'єкту та предмету, узагальнені результати експерименту тощо. Висновки до розділів пишуться обсягом до 1 сторінки та завершують розділ.

У висновках (загальних) до курсової роботи робиться підсумок виконаного дослідження. У загальних висновках необхідно чітко зазначити одержані результати по кожному із завдань дослідження, які були заявлені у вступі. Також варто вказати, чи всі завдання виконані, якщо не всі, то пояснити, яка причина вплинула на не виконання поставленого завдання. Для формулювання загальних висновків використовують такі терміни; «проаналізовано», «обґрунтовано», «встановлено», «виявлено», «охарактеризовано», «виокремлено», «доведено», «рекомендовано» тощо.

У висновках також має бути зазначено, чи вдалося автором реалізувати мету дослідження. Наприкінці висновків важливо вказати, чи повністю розкрито зміст заявленої наукової проблеми, чи можливо є ще напрями за якими варто продовжити дослідження у перспективі.

Обсяг загальних висновків курсової роботи має складати 1-2 сторінки.

2.7. Цитування на використані джерела

У науковому пошуку дослідник завжди використовує різні джерела інформації, які дають можливість здійснити аналіз стану розробленості проблеми у науковій теорії, обґрунтувати вихідні поняття тощо. Відповідно здобувачам потрібно правильно робити цитування та посилання на використані джерела у тексті курсової роботи. Необхідно звертати увагу на те, що потрібно використовувати наукові видання найновіші, бажано останніх п'яти років. Однак,

якщо за цей період таких публікацій не було або їх мало, то використовують ті, що є в наявності, за більш тривалий період.

Правила цитування. Розрізняють два види цитувань: *пряме* і *непряме*.

При *прямому цитуванні* текст цитати починається і закінчується лапками та наводиться в оригінальному авторському трактуванні. Цитування має бути повним і обов'язково закінчуватися покликанням на першоджерело.

Приклад. У «Положенні про організацію освітнього процесу в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова» зазначено, що курсова робота – це «завершена тематична творча самостійна робота (дослідження) здобувачів наукового спрямування, що не пов'язана з процесом проєктування» [3, с. 13]. При цьому, цифра 3 – це порядковий номер джерела, а с. 13 – це номер сторінки, з якої взято цитату.

При *непрямому цитуванні* (викладення думок або переказ тексту автора своїми словами) лапки не ставляться, а текст передається у скороченій формі із зазначенням головної думки. Однак, наприкінці непрямого цитування також ставляться квадратні дужки із зазначенням джерела або джерел (якщо їх декілька) зі списку переліку літератури, на які спирається автор.

Приклад. Проблему формування професійної компетентності майбутніх фахівців, як важливого напрямку їхньої підготовки у закладі вищої освіти, розглядали В. Андрущенко, І. Бех, Р. Гуревич, В. Лозова, В. Луговий, В. Саюк, С. Якименко та ін. [1; 5; 8; 21; 23; 36; 52].

2.8. Таблиці

Важливим доповненням до тексту курсової роботи є таблиці. Вони дають можливість наочно у систематизованій або структурованій формі побачити результати наукового дослідження. Таблиця – це перелік або приведення статистичних (цифрових) чи інших узагальнених відомостей, розташованих впорядкованими рядками та стовпчиками (колонками).

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і симетрично до тексту. Таблиці нумеруються послідовно відносно розділу, у якому вони вміщені та складається з таких частин: головка, заголовки граф, рядки, підзаголовки граф, боковик (заголовки рядків) і графи (колонки).

Приклад оформлення таблиці.

Таблиця 1.1

Назва таблиці

Головка	Заголовок графи	Заголовки граф	
		підзаголовок графи	підзаголовок графи
1	2	3	4
Рядки	заголовки рядків		
	боковик	колонка	колонка

Із прикладу видно, що це таблиця №1 міститься у першому розділі курсової роботи. Слово «Таблиця» пишеться з великої літери. Назва таблиці також пишеться з великої літери та напівжирним курсивом. У середині таблиці назви головки, заголовків граф і рядки пишуться з великої літери, а заголовки рядків, підзаголовки граф і дані у колонках і боковика пишуться з малої літери. Варто звернути увагу, що при нумерації таблиці крапка в кінці не ставиться (Таблиця 1.1) і після її назви також (**Назва таблиці**).

Таблицю розміщують у тексті після першого згадування про неї. У тексті звернення до таблиці позначається таким чином: результати дослідження подано у таблиці 1.1 або (табл. 1.1). Якщо таблиця велика і не вміщується на одній сторінці (аркуші), то її продовжують на наступній сторінці. При продовженні таблиці на наступній сторінці її назву не пишуть, а лише «Продовження таблиці 1.1». Назви головки і заголовки графи також не пишуть, а тільки їх нумерацію.

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
Рядки			

2.9. Ілюстрації

У курсовій роботі для урізноманітнення форм подання статистичних даних, зображення об'єкту тощо використовують ілюстрації (графіки, діаграми, схеми, фотографії, карти тощо), які позначаються як рисунок («Рис.»).

Приклад оформлення рисунку.

Рис. 2.2. Рівень задоволеності респондентів організацією методичної роботи у закладі освіти

Рисунки, як і таблиці, нумеруються послідовно відносно розділу. На прикладі діаграми бачимо, що це рисунок №2 другого розділу курсової роботи. Назва рисунку розміщується під рисунком і пишеться з великої літери та напівжирним курсивом. У тексті звернення до рисунку позначається таким чином: відображено у рисунку 2.2 або (рис. 2.2).

Рисунок, як і таблицю, розміщують у тексті після першого згадування про нього.

2.10. Список використаних джерел

Важливим структурним компонентом курсової роботи є список використаних джерел, який містить бібліографічний опис використаних джерел інформації і розміщується після загальних висновків. Список використаних джерел можна розміщувати у порядку посилань у тексті або в алфавітному порядку прізвищ перших авторів чи заголовків інформаційних джерел. Як правило, у курсових роботах використовують другий спосіб, тобто за прізвищами авторів. Крім того, спочатку в алфавітному порядку зазначаються вітчизняні автори і видання, а потім – іншомовні джерела (також в алфавітному порядку).

Всі прізвища вчених і дослідників, які вказані у курсовій роботі, повинні бути у списку використаних джерел. Нормативно-правові документи (Закони, Положення, Концепції тощо), на які посилається студент у роботі, також розміщують у списку використаних джерел.

Приклади оформлення списку використаних джерел.

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40) [4]

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	Книги
Один автор	1. Андріяш В. Державна етнополітика України в умовах глобалізації. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 328 с. 2. Краснова М. В. Договори в екологічному праві України : навч. посіб. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Алерта, 2012. 216 с. 3. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с. 4. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с.

	5. Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с. 6. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті-1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
Два автори	1. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 2. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 3. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІПЛЮС, 2015. 212 с. 4. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України : монографія. Харків : Еспада, 2004. 192 с. 5. Каткова Т. В., Каткова А. Г. Закінчення досудового слідства у кримінальних справах : практ. посіб. Харків : Право, 2011. 136 с.
Три автори	1. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків : Право, 2011. 312 с. 2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 3. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с. 4. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of Environmental Objects of the Carpathian Biosphere Reserve. Kyiv, 2013. 100 p.
Чотири і більше авторів	1. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Мороз С. В., Малиновська К. А. Укладення трудового договору: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 288 с. 2. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 3. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с. 4. The mutual fund industry: Competition and investor welfare / R. G. Hubbard et. al. New York, NY : Columbia University Press, 2010. 256 p.
Автор (и) та редактор (и) /	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя :

упорядники	ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Гель А. П., Семаков Г. С., Яковець І. С. Кримінальновиконавче право України : навч. посіб. / ред. А. Х. Степанюк. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 624 с. 3. Грошевий Ю. М. Вибрані праці / упоряд.: О. В. Капліна, В. І. Маринів. Харків : Право, 2011. 656 с. 4. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с. 5. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
Без автора	1. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с. 2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / заг. ред. А. А. Руднік. Київ, 2003. 370 с. 3. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Генеза, 2004. 736 с. 4. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 5. Twenty-four hours a day. Miami, FL : BN Publishing, 2010. 400 p.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія історії України : у 10 т. / ред. рада: В. М. Литвин (голова) та ін. ; НАН України, Ін-т історії України. Київ : Наук. думка, 2005. Т. 9. 944 с. 2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінології. 424 с. 3. Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с. 4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології : вибр. твори. Київ : Рад. шк., 1983. Т. 1. 480 с.
За редакцією	Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с
	Частина видання
Книги	1. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади

	взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169. 2. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197. 3. Наумов М. С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки : монографія / В. П. Решетило, М. С. Наумов, Ю. В. Федотова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків, 2014. С. 213–241. 4. Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. Основи аграрного підприємництва / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.
Тези доповідей, матеріали конференції	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науковопопулярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.
Статті з продовжуваних та періодичних видань	1. Кобильник В. Порівняльний метод як основа політологічного дослідження. Збірник наукових праць «Політологічні студії». 2011. № 2. С. 54–65. 2. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 3. Загірняк М., Костенко А. Про користування

	можливостями міжнародної бази даних Scopus. <i>Вища школа</i>. 2017. № 5–6. С. 48–55. 4. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. <i>Політичний менеджмент</i>. 2006. № 5. С. 3–17. 5. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 6. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 7. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
	Інші видання
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145- VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543. 4. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 5. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141. 6. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Балансбюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16
Архівні документи	1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім.

	В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с. 2. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. Центр «Харьк. физ.-техн. инт»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04- 01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с.

	(Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Мар'їна О. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі. Бібліотечний вісник. 2016. № 4. С. 8–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4 (дата звернення: 26.09.2017). 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? Екологія життя : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua/ (дата звернення: 12.10.2017).
Автореферати дисертацій	1. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 2. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 Харків, 2010. 36 с. 3. Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918–1933 рр. : автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.
Дисертації	1. Євдоченко О.О. Європейське бізнес-середовище в розвитку міжнародної економічної діяльності : дис... канд. екон. наук : 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т. Київ, 2005. 235 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.

	4. Bryant B. D. A sequentially articulated experiment to compare two instructional software input infrastructures: Doctoral dissertation / University at Albany. Albany, NY, 1998. 150 p.
--	---

2.11. Додатки

Додатки, як структурний компонент курсової роботи, розміщують після списку використаних джерел. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Слово «Додаток» пишеться вгорі сторінки (аркушу) з правого боку. Додатки нумеруються літерами українського алфавіту з великої букви. У додатках для нумерації не використовують такі літери як Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Кожний додаток повинен мати назву, розміщену посередині рядка до текстів.

Приклад.

ДОДАТКИ Додаток А Анкета По темі курсової роботи	
Текст 1. текст текст текст 2. текст текст текст	

РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Підготовки до захисту курсової роботи

Захист курсової роботи є важливим результатом дослідницької роботи здобувача. До захисту допускаються здобувачі, які повністю виконали поставлені завдання у курсовій роботі, оформили її згідно рекомендацій, дістали схвальний відгук і рекомендацію до захисту від наукового керівника.

Курсова робота здається науковому керівнику для перевірки і рецензування за три тижні до запланованого захисту. У переплетеному вигляді (м'яка обкладинка) курсова робота подається на кафедру за 10 днів до її захисту.

До захисту курсової роботи студент має підготувати доповідь обсягом до 5 сторінок або презентацію.

Кафедра призначає дату проведення захисту курсової роботи. Для денної форми навчання захист курсової роботи бажано планувати на квітень-травень поточного навчального року. Для заочної форми навчання захист курсових планують на весняну екзаменаційно-залікову сесію.

Процедура проведення захисту курсової роботи передбачає доповідь здобувача про результати наукового дослідження (до 7 хв.), його відповіді на запитання, поставлені членами комісії, обговорення результатів роботи здобувача й оцінювання. Загалом захист курсової роботи одного здобувача не може перевищувати 20 хв.

Здобувач, який не захистив курсову роботу, може повторно її захистити після доопрацювання, згідно графіка ліквідації академічної заборгованості.

3.2. Оцінювання курсової роботи

Виконуючи курсову роботу, здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності. Вони передбачають самостійне виконання курсової

роботи, дотримання етики цитування, достовірно відображати факти і результати дослідження.

При оцінюванні курсової роботи необхідно враховувати:

- грамотність визначення наукового апарату дослідження;
- повноту викладення змісту розділів і підрозділів;
- достовірність висновків роботи;
- якість оформлення роботи;
- прилюдний захист роботи (доповідь і відповіді на запитання).

Для оцінювання курсової роботи використовується шкала

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D		
60-64	E	задовільно	
35-59	FX		
0-34	F	незадовільно	не зараховано

Результати захисту курсових робіт виставляються у відомість та оголошуються здобувачам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. 308 с.
2. Основи наукових досліджень / За ред. В. І. Саюк, Є. Р. Чернишової. Київ : Педагогічна думка, 2012. 144 с.
3. Положення про організацію освітнього процесу у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, затвердженого на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П.Драгоманова 19 грудня 2024 р., протокол № 6. URL : <https://udu.edu.ua/vidomosti-ta-resursy/normatyvni-dokumenty/polozhennia/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-v-ukrainskomu-derzhavnomu-universyteti-imeni-mykhaila-drahomanova> (дата звернення 20.01.2026 р.).
4. Правила оформлення списку використаних джерел при написанні наукових робіт. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyloformlennya-spyskuvykorystanyhdzherel.pdf> (дата звернення 28.01.2026 р.).

Навчально-методичне видання

Саюк Валентина Іванівна

КУРСОВА РОБОТА